

A TENGERPART

NAPILAP.

V. évfolyam.

FIUME, csütörtök, 1908. július 2.

136. szám.

Kiadóhivatal (telefonszám 229)
Vicolo dell'Ospedale, Wurzer ház 1. emelet.
Szerkesztőség és fők-kiadóhivatal (telefonszám 954)
Susák Uskocka ulica 54. II. emelet.
Nyomda telefonszáma (sürgős esetekben) 920.

Előfizetési ár:
Egész évre . . . 24 kor. Negyedévre . . . 6 kor.
Félévre . . . 12 kor. Egy órára . . . 2 kor.
Egyes szám ára 6 fillér.

HIRDETÉSEKET
a kiadóhivatal mérsékelt áron számít.
Hivatalos hirdetések 6 hasábos pett sorja 40 fillér.

A yachtvásárlás.

Ennek a szegény országnak mindig akad pénze olyan dolgokra, amelyeknek semmi hasznát nem látja. Ilyen haszontalan játékszer reá nézve az a yacht, amit a fiumei kormányzó vásárolt háromszázhatvan ezer koronáért — nem a saját pénzén, hanem a mienken. Ha a kormányzónak yachtra van szüksége s az ezerholdjaiból telik, csak vásároljon. Ez ellen nem lehet senkinek kifogása. De már a mi pénzünk elfecsérlése ellen tiltakoznunk kell.

Egy régebbi cikkünkben ismertettük a yachtvásárlás titkait. Erre nem akarunk visszatérni. Csupán hivatkozunk fejtegetéseinkre, amelyekben kimutattuk, hogy a 360,000 koronás yachtra senkinek semmi szüksége nincsen. Privát passziókra pedig az államnak nem szabad annyi pénzt tékoznia, különösen most, amikor annyi üdvös reformot halasztgat csupán csak azért, mert nincs pénz. Nincs és mégis van. A kormányzónak a yachtvására telik, de már az állami beruházásoknál a legszűkebbre szabja a kiadásokat.

Egy olvasónk levelet intézett hozzánk. Keresetlen őszinteséggel hívta fel figyelmünket arra a körülményre, hogy mekkora igazságtalanságok történnek Fiumében. A kormányzó urnak megadják a 360,000 koronát, a sok utazási költséget a yachtvásárlás céljaira, de már arra nem telik, hogy az állami tisztviselőknek megadják azt a drágasági pótlékot, amelyet Nákó Sándor gróf becsületszóra megadottanak nyilvánított.

„A Wekerle-iskola megnyilatkozása. Hazudni, becsapni, akit csak lehet. S így csapták be az állami tisztviselőket a tíz százalékos drágasági pótlékkal.“

Igy kezdődik a levél, amit hozzánk intézett egy magasrangú állami tisztviselő. Nem akarjuk a levelet teljes szövegével közzétenni, mert nem arra a célra íródott.

A yachtvásárlás s az állami tisztviselők ügyét éppen alkalomszerű szóba hozni. A yacht Angliából hazafelé tart Fiuméba, az állami tisztviselő pedig éppen ekkor görnyed az adóságot terhe alatt. Talán jobb lett volna a 360 és még néhány ezer koronát jobb célra felhasználni. Talán az állami tisztviselők drágasági pótlékát fődözhetnék volna belőle. A kormányzó ur pedig beérhette volna az Előrével, vagy néha, ha vendégei vannak, bérelhetett volna a Magyar-horvát hajóstársaságtól valami hajót. Ez bizonyosan olcsóbb multság lett volna. Az ezerholdas mánásnak, a nagyszentmiklósi földesurnak azonban csak a nagy pompa, a nagy pazarlás esik jól. S ha nem pazarolhat többé a sajátjából, pazarol az államéból.

Szép, hasznos, de nem főúri okoskodás ez!

Emlékezzék csak vissza: minek kijelentésére hatalmazta föl a tengerparti állami tisztviselők egyesületének az alelnökét? Emlékszik-e arra, hogy azt a kijelentést tette, hogy a tíz százalékos drágasági pótlék megvan s azt január 1-ig visszamenően fogják kiutalni? Azóta sok idő eltelt. Már július havában járunk, de a drágasági pótlékból még senkinek sem jutott.

A kormányzó feléje sem néz Fiumének, s most hogy állandó yachtvásárlás lesz, ha Fiumében is marad, nem fog sokat törődni a hivatalos ügyekkel, az állami tisztviselők drágasági pótlékával és satöbbivel. Megmarad a régi kormányzó, Wekerle árnyéka, aki — mint levelelünk írója mondotta, — annak az elvnek a képviselője, amit röviden ezekkel a szavakkal fejezhetünk ki: „Hazudni, becsapni, akit csak lehet.“

S ezt az elvet követte az állami tisztviselőkkel szemben is.

A yacht hazafelé tart Fiuméba, hogy itt állandóan a kormányzó rendelkezésére álljon. Mi sokkal hasznosabb célt tudnánk a yacht számára kijelölni.

Szüntessék be a kormányzói állást s vándoroltassák ki az új yachton az állást vesztett fiumei kormányzót.

Érettségi vizsgálatok a tengerészeti akadémián.

Irta: Nagy Imre (Nemo) kapitány.

Hazánk ez egyetlen tengerészeti akadémiáján az érettségi vizsgálatok a napokban tartottak meg. E sorok írója az „adria“ képviselőjében évek óta vesz részt a vizsgákon, jó szolgálatot vél teljesíteni, ha ezt a nagyjövőjü intézetet a nagyközönségnek néhány sornyi ismertetés révén bemutatja s benyomásait s véleményét ezen mintaszerű intézetről közzéteszi.

Megnyugvással és a jövő iránti legszebb kiáltással konstatáljuk mindennek előtt, hogy ez intézet a magyarosodás felé céltudatosan és biztos léptekkel közeledik. Hogy úgy az igazgató, mint a tanári kar igazi magyar szellemben neveli az ifjúságot, s hogy pár év múlva — egy-két nem magyarajku tanerő közül álló nyugalomba vonulásával — színmagyar tanerők fogják ifjaink oktatását és nevelését ellátni.

Mint fontos és örömdetes eseményt kell fölemlítenünk, hogy az előadás máris csaknem kizárólag magyar nyelvű. Olaszul csakis azon tantárgyak adódnak elő, amelyeknek tanárai nem bírják a magyar nyelvet, vagy amelyek tekintettel a legénység olasz voltára, egyelőre magyarul nem előadhatók. Ez is csak ideig-óráig lesz így, mert egyrészt az imént említett olaszajku tanerők távoztával, másrészt az iskolahajón kiképzendő magyarajku legénység alkalmazásával nélkülözhető lesz az eddig divott olasz nyelv.

A magyar nyelv térfoglalását illetőleg érdekes megfigyelést volt alkalmunk tenni. Az egyik olaszajku növendéknek a szóbeli feladatot megkönnyítendő, a vizsgálatot megengedte, hogy anyanyelvén feleljen. S mit láttunk: a növendék magyarul felelt, pedig dicséretes eredménnyel.

A magyar fogalmazványok közül két beadvány ragadta meg különösebben figyelmünket; két olaszajku növendék munkája, amelyről bizvást el mondhatjuk, hogy bármely színmagyar gimnáziumi tanuló munkájával fölveszi a versenyt. S e két növendék itt az akadémián sajátította el a magyar nyelvet.

A vizsgára tizenegy növendék (az egész IV osztály) bocsátott s ezek kivétel nélkül megfelelték, amit el is vártunk, tudva, hogy a kétes tehetségű és szorgalmasan tanulók már az első, de legkésőbb a második osztályban megkapják a consilium abeundi-t. Ennek a dicséretes eljárásnak köszönhető az eredményteljes érettségi vizsgálat.

Tengerparti séták.

Mikor legutóbb Triesztben jártam, egy fiumei olasz újságíró társam révén megismerkedtem sok városi adminisztrátori előkelőséggel. Az urak olaszok voltak a javából. Az egyik hivataloskodása mellett újságírással foglalkozik. Megkérdeztem tőle, ismeri-e Fiumét.

Azt felelte, hogy legalább is úgy, mint azok, akik Fiumében élnek.

Azután egész interviút vettem föl s mondhatom, hogy voltak jó eszméi. Ő például nem félti Fiumét senkitől, semmitől. Kijelentette, hogy Trieszt boldog volna, ha olyan ura volna, mint aminő a magyar. Azután hozzátette, hogy a fiumei olaszoknak egészen mások az életcéljai, mint a triesztieké. A régi Fiume olasz — mondotta — a rögöz költött, aki nem mozdul ki a pátriájából, mindenét a magyarnak köszönheti. A bevándorolt is. A trieszti olasznál másképpen áll az ügy.

— A trieszti olasz tette Triesztet azzá, ami ma. A kormány mindenesetre sokat segített — folytatta. De nem a mi kedvünkért. A kormányoknak szükségük volt egy Triesztre s talán ez az egyedüli pont, amelyben azonos a magyar állami érdek is. Csakhogy a kérdés egészen más. Mi egy idegen nemzetet képviselünk itt. Fiumében az olasz csak nyelvben az. Mi egy jövődől cél érdekében küzdünk, fáradunk, áldozunk vagyont és időt. A fiumei nem lehet ilyen célja sohasem. Hidje el, hogy egy olasz államférfi sem számolt sohasem Fiumével!

A trieszti városi ur szavaiból — el kell ismernünk — nemcsak a lokalpatriotizmus sugárzik. S el kell ismernünk azt is, hogy igaza van, amikor azt hangoztatja, hogy a fiumei olaszoknak egész más célok felé kell törekednie. Az az út, amelyet egyesek követnek: hamis. Az az út a veszedelembé vezet azokat, akik rajta haladnak. S éppen ezért ideje volna már, hogy a józanság kerekedjék felül az elfogult szenvedelmesség helyett s hogy a rossz utra tért emberek siessenek vissza arra az ösvényre, amely hosszú ideje járatlan volt. Ittleg-alább munka vár rájuk. Nem romboló, hanem alapvető, építő munka.

Milyen a fiumei állami tisztviselő?

A pszichológia elméleti alapján most jó volna minden Fiumében élő magyar ember veséjébe látni s eltalálni lelkének legrejtettebb

ézését is. Arról szól az ének, hogy a fiumei állami tisztviselőket megvádolták.

— Műveletlenek, parasztok, büntetett emberek, kötelességeiket nem teljesítik.

Nem akarjuk a díszes szóvirágok egész garmadáját összehalmozni. Pedig sok hasonló kifejezéstől hemzsegett az a támadó cikk, amelynek hí fordítását tegnap közölte a *Tengerpart*.

Hát milyen is az a fiumei állami tisztviselő? Csakugyan büntetés helyének tekintik az egyetlen kikötővárost?

Mindenféle körülményektől eltekintve, meg kell állapítanunk, hogy a támadás nem találta fején a szöveget. Mert a valóság az, hogy a fiumei állami tisztviselők az ország legképzettebb embereiből kerülnek össze. Itt nem csupán a protekció, hanem a tudás érvényesül.

Fontos állásuknál fogva nem is lehetnek olyanok, aminőknek letehetőek őket. Szakképzett, derék jóra való állami tisztviselőink vannak akik nem törődnek a politikával, a kicsinyes, a pátákkal.

— Azt is igaz, hogy van egy nagy hibájuk. Tulságosan higgadtak és józanok. Nem engedik magukat szenvedélyüktől elragadtatni. Nem „hencegnek”, nem törődnek ők semmivel. Ha megbántják őket, azt is némán tűrték eddig. Mindennek azonban megvan a határa s így nem csodálkozunk, hogy most egy kis mozgolódás észlelhető közöttük. Rendkívüli ülést akarnak összehívni, hogy tiltakozzanak a megtámadatásuk ellen.

Egyelőre semmi pozitívum a mozgalomról nem tudni. Annyi bizonyos, hogy ezáltal is megcáfolták a vádakat: nem okvetetlenkednek nem komiszkodnak, pedig ebben az esetben egy kis utcai skandalumnak is meg lett volna a jogosultsága.

Costa.

UJDONSÁGOK.

— **A lusta városatyák.** Szomorú, szomorú... Azután ilyen hangulatban folytatnók arról szóló jelentésünket, hogy a rappresentanza tegnap sem tarthatta meg ülését, mert mindössze csak tizenkilencet tudtak összehajszolni negyven percnyi rappresentante fogdosás után. A dolog vége természetesen az lett, hogy a podeszta kénytelen volt az ülést péntekre halasztani s a napirend fontos pontjait, amelyek már annyi ideje várnak elintézésre, ismét huzzák-halaszszák. A részvétlenség az elmúlt időkben nem nyilatkozott meg sohasem annyira, mint mostanában. Szomorú világot vet ez közállapotainkra s élénken jellemzi azt a tényt, hogy Fiumében már azok sem érdeklődnek a közügyek iránt, akiknek ez hivatalból kötelességük volna. Változnak az idők. Csak a rendszer a régi.

— **A magyar Cayenne.** A tulzó olasz részről ért támadással szemben készül a megtorlás. Mint értesülünk, a tengerparti m. kir. állami tisztviselők egyesületének választmányát rendkívüli ülésre hívják össze, amelyen foglalkozni fognak az állami tisztviselők megtámadásának ügyével. Hogy a határozat minő lesz, azt egyelőre nem tudni. Annyit azonban sikerült megtudnunk, hogy az elnökség nem szándékozik a megtámadatásra erélyesen válaszolni.

— **A választói névjegyzék.** A központi választási bizottság közli, hogy a választói névjegyzék ellen a felszámolások májól fogva július 20-áig eszközölhetők. A lista ezután a királyi kuria elé kerül s annak végzése alapján szerezhetik meg aztán véglegesen.

— **Panamák és nepotizmus.** Egy olasz lap igyekszik lecáfolni a Meichsner kinevezése körüli visszaéléseket. Ez azonban nehezen megy, mert a tény, mint a forró kását kerüli. Most egy fiumei olasz olvasónk figyelmeztetett bennünket a városnál uralkodó nepotizmus újabb bizonyítékára. D'Emili rappresentante öcsését bedugták a városi mérnöki hivatalba. Avagy ez sem bizonyíték? Akkor nem marad egyéb hátra, minthogy folytassuk a panama leleplezéseket.

— **A tengerész-ipariskola ügye.** A *Tengerpart* legutóbb részletesen ismertette az ipariskola ügyét s rámutatott azokra az okokra, amelyek az ipariskola létesítését hátráltatták. A fiumei ipartelepek és a tengerhajós társaságok vezetői közel két évtized óta számtalanszor hangoztatták, hogy égető szükség van egy tengeri gépészetre képezítő modern ipariskolára

Fiumében. Kivánságukat többek között azzal is megokolták, hogy gépésziskola hiányában a magyar gépészek Triesztben kénytelenek tanulni, vizsgázní. Megtörtént tehát az a furcsa helyzet, hogy magyar ember osztrák bizonyítvány alapján kaphat csak alkalmazást magyar vállalatoknál. Van ugyan az országban több ipariskola, de egyiknek sincs tengerészeti gépkezelési szempontból alkalmas szakosztálya. Két évtized alatt a sok sürgetés után kétszer volt komoly tárgyalás alapja a fiumei ipariskola ügye. Az állam hajlandó lett volna ipariskolát létesíteni, de Fiume város megbízottai — mint ismeretes — azt a lehetetlen feltételt kötötték ki, hogy bizonyos fokú városi hozzájárulás ellenértékű a tanítási nyelv *kizárólag olasz legyen* az eszközökkel és könyvekkel együtt. Ezt a kivánságot azonban az állam nem teljesíthette s így egyetlen kikötő városunk továbbra is ipariskola nélkül maradt. Most azonban a fiumei ipariskola poros irattárakban heverő ügye ismét napvilágra került. Az egyesület emlékiratát a rappresentanza pénteki ülésén fogják tárgyalni. A földközi tengeren a tengerészeti nyelv az olasz s kizárólag a magyar nyelvvel boldogulni nem lehet, mert a forgalom lebonyolítása az olasz nyelv segítségével történik. A fiumei ipariskola magyar növendékeinek tehát meg kell tanulniok *olaszul*, de viszont az *olasz ajku hallgatók érdeke is, hogy megtanulják annak az országnak a nyelvét, amelynek tengeri kereskedelmi forgalmának lebonyolításában részüket van.*

— **A közmunkák igazgatója.** A közmunkák új igazgatója *Giordani* József városi főmérnök tegnap tette le a hivatalos esküt *Vio Ferenc* dr. polgármester előtt.

— **A kikötőből.** Indult: „Zrinyi” magyar gőzös Valenciába 300 tonna vegyes áruval; „Adria” magyar gőzös Triesztbe üresen. Érkezett „Elphio” görög gőzös Triesztből üresen.

— **Tengerészkapitányok köre.** A fiumei tengerészkapitányok köre e hó 2-án délelben értekezletet tart, amelyre a tagok megjelentését kéri.

— **Megtámadott magyarok.** Tegnap éjjel több olasz fiatalember leselkedett a Magyar vendéglő előtt, amely tudvalevően a magyarok találkozó helye. Éjféltájban két magyar banktisztviselő hazafele indult a vendéglőből s amikor lakásuk elé értek, körülfogták őket s beléjük kötöttek. A fiatalemberek tiltakoztak a megtámadatás ellen s kijelentették, hogy ők senkit sem bántottak: hagyják békében. Vétlenül két rendőr jött arrafele, mire az olasz ifjak kerekét oldották. Egyiküket sem tartóztatták le.

— **Beiratkozások az állami főgimnáziumba.** Az állami főgimnázium igazgatósága közli, hogy a beiratások július 5-éig bezáróan folynak. A szülők felkéretnek, hogy a beiratásokat idejekorán eszközöljék, hogy szükség esetén a párhuzamos osztályok föllállítása dolgában intézkedés történhessék.

— **A kereskedelmi és magántisztviselők egyesülete** július 5-én (vasárnap) kirándulást rendez Pólába és a brioni szigetekre a „Tatra” gőzessel. A résztvevni szándékozók kéretnek a résztvételre jogosító jegyet vagy az egyesületi helyiségben, vagy pedig a bizottság tagjainál mielőbb megváltani, mivel előjegyzések július elseje után semmi esetre sem vétetnek figyelembe.

Egy jegy ára 4 korona személyenként. A pólai közös, de nem kötelező, ebéd ára 2:60 korona személyenkint ital nélkül. A részvételre jogosító szelvény e jeggyel együtt kapható.

— **Az anyakönyvi hivatal hivatalos órái.** A m. kir. állami anyakönyvi hivatal 1908. június 15-től kezdve további rendelkezésig hétköznapokon délelőtt 8 órától délután 2 óráig, vasárnap és ünnepnapokon délelőtt 9 órától déli 12 óráig tart hivatalos órákat. A közönségnek azonban hétköznapokon délelőtt 9-től délután 1 óráig, vasár és ünnepnapokon pedig délelőtt 9 órától déli 12 óráig van nyitva.

— **Az utolsó hajójárat.** A Magyar-horvát hajóstársaság közli, hogy az utolsó hajó Abbaziából nem mint tervezve volt, este 10 órakor, hanem *10 óra 30 perckor indul.*

Minden a kihordás vagy szétküldés körül felmerülő panaszt levelezőlap vagy telefon útján sziveskedjenek nekünk bejelenteni.

IDEGENFORGALOM.

A vizkuráról és az edzésről.

Irta: F. M. dr.

Régmult századok therapeutikus törekvésesei mindig felszínre vetették a vízzel való gyógyítást, de mert ez egyrészt a hirdett universalitásnak nem tudott megfelelni, másrészt pedig válogatás nélkül brutalizálta a betegeket, a gyors lelkesedést csakhamar a nihilizmus követte.

Számunkra azonban a mult tapasztalataiból sok és értékes tudnivaló maradt vissza. Egy már fejlett methodika és a víz hatásának ismerete egyes betegségi esetekben. Amennyire értékessé vált a pozitívum, annyira tanulságos az is, hogy mit szabad tennünk. A mult század utolsó évtizedeinek buvárait, kik között Winternitz első helyen említendő, illeti az elismerés, hogy a hydrotherapia épületét biztos alapon és monumentálisan megalkották. Főbb vonásaiban — úgy hisszük, hogy megdönthetetlenül megállapították, hogy normális és patológiai életviszonyok között a víz milyen módon fejti ki hatását. Nagy érdeme Winternitznek nemcsak az, hogy ő maga dolgozott, hanem, hogy iskolát is teremtett. Tanítványai az egész világon szétszórva, hirdetik tanait. Sokan közülök jelentékeny tudósok és maradandó értéket alkottak.

Jelenlegi asszisztensei Strasser és Buxbaum nagyarányu tudományos munkásságot fejtenek ki. Strasser chemiai és experimentalpathológiai, valamint klinikai munkálatai alapvetőek. Winternitz szellemé mindenüvé behatol, ahol hydrotherapiával foglalkoznak és számtalan új helyet hódított meg a vizgyógyeljárások részére.

A víz különböző hőfoka alkalmazásának tartama, a kifejtett mechanikai inger (dörzsölés, öntözés stb.) nagysága szerint *mint változó ideginger hat* a bőr felületére. Ezen ingerekkel, melyeknél még szerepet játszik az applikáció területének nagysága, a beavatkozás hirtelensége és a kezelt egyén fogékonyága, a legkülönbözőbb hatásokat lehet elérni; még ugyanazon proceduránál is. A fürdőnek a hatása más lesz, ha gyengén vagy rövidebb ideig tart, de változni fog még a lehűtésnek gyorsasága vagy lassúsága szerint is, stb.

Minden vizgyógyászati eljárást addig kell folytatni, amíg a test részéről kellő ellenhatás, a bőr kipirosodása, az ugynevezett reakció fel nem lép.

Kellő reakció hiányában a beteg fázik, diderg; a fürdőnek nincs üdítő hatása, hanem a beteg folyton fáradtnak, levertnek érzi magát, étvágya rossz, székrekedés lép fel, szóval közérzete megromlik. A procedura végeztével kell, hogy a beteg magát jól érezze. A közérzet javulásának is hamarosan be kell következnie. Áll ez különösen a funkcionális idegbántalmakra.

Helytelen tehát, ha azt hitetjük el a pácienssel, hogy majd csak az egész kúra után fog bekövetkezni a hatás. Természetes, hogy a szubjektíve javult közérzet még nem egyértelmű minden esetben a gyógyulással.

Cigaleből jelentik lapunknak: A nyári fürdővendégek serege ellepi a kies fekvésű Cigale, amely méltán megérdemli a paradicsom elnevezést. Amint Lussinpiccolóba érkezünk mintha más világba jutottunk volna. Hát még amikor meglátjuk az öböl körül elterülő Cigale, ahol csodás vegetáció, kábitó illat száll felénk. A beteg embernek meg kell itt gyógyulnia. Így gondolkozott *Krásza* volt államvasuti mérnök is, amikor nagybeteg Lussinpiccolóba került. És meggyógyult. Hálából letelepedett a kis sziget helyen és azóta sokat tett Cigale fejlesztése érdekében. Olyan tengeri fürdővel látta el, aminő a Lidón kívül sehol az Adriai tengeren nincsen. Ez a tengeri fürdő 1903-ban 40 kabinnal nyílt meg, de mihelyt híre járt a fürdő pompás fekvésének, évről évre terjeszkednie kellett s ma már 210 kabinnal van berendezve, nagy bufettel s a tengerbe nyúló hosszú terrasszal. Az összeköttetés most kedvezőbb, mint az előző esztendőben. A Magyar-horvát hajóstársaság az osztrák Lloyd gőzösei gyakran felkeresik Lussinpiccolót.

